ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 118 ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Հինգշաբթի, 16 Յուլիսի **1892** Հինգշաբթի, 16 Յուլիսի ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 118

Տարեկան 10 րուբլի, վեց ամիսը՝ 6 րուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ. ամիսը՝ 1 ր., համարը՝ 5 կոպէկ: Բաժանորդ գրւում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը:

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція «Норъ-Даръ» կամ Tiflis. Rédaction «Nor-Dar».

Խմբագրատունը բաց է ամէն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9-ից մինչև 2-ը: Յայտարարութիւնները ընդունւում են ամէն լեզուներով. Յայտարարութիւնների բառին 2 կ., ընկերների համար կրկնապատիկ:

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱԳԼԽԻ ԿՈՂՄԻՑ

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան մէջ ստացուած է բացւած խոլերայով հիւանդացածների կամ նրանցից մեռածների չքաւոր ընտանիքներին օգնելու համար: Հաւաքւած փողերը կը բաժանուեն քաղաքագլխի ընկերութեամբ առաջնորդուող մասնախմբերի ձեռքով. քաղաքագլխի ընկերութեամբ հաւաքւած փողերն ու իրերը կը տրուին ինչպէս դրամով, նոյնպէս և անհրաժեշտ իրերով:

3—2.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջնորդող. — Բարեգործական հայոց մէջ.

Քրոնիկոն. — Պաշտօնական տեղեկութիւններ խոլերայի մասին: Ժամանակաւոր հիւանդանոցներ: Խոլերայի տարածման պատճառներից մէկը: Խոլերայից հիւանդացածների թիւը: Քաղաքագլխի կարգադրութիւնը: Կուրի ջուրը: Գերմանիայից խոլերա: Լագոդեխից: Բաթումից: Զաքաթալից: Վերին Դաւաանից:

Թղթակցութիւններ. — Նոր-Նախիջևան: Զանգեզուրի գաւառ: Նամակ Աստրախանից — Վիեննա:

Քաղաքական. — Քաղաքական լուրեր:

Հեռագիրներ:

Տեղեկատու:

Յայտարարութիւններ:

Թիֆլիս, 15 յուլիսի, 1892 թ.

ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅՈՑ ՄԷՋ

Մենք սովոր ենք միշտ ասելու, որ հայ ժողովուրդը համեմատաբար աւելի ընդունակ է բարեգործութեան գաղափարն ըմբռնելու և բարեգործական նպատակներով նուէրներ տալու:

Նոյնը Հայերիս համար ասում են և մեր դրացի ժողովուրդները և աւելի հեռաւոր օտարները: Եւ հիմք էլ կայ այդպէս ասելու. դա մի սնափառութիւն չէ Հայերիս համար, այլ մի իրողութիւն է, քանի որ յայտնի է թէ մեզնում ինչպիսի նուիրաբերութիւններ են լինում զանազան բարեգործական և հասարակական նպատակներով,— թէ դպրոցների ու եկեղեցիների և թէ այլ հաստատութիւնների համար և թէ նոյն իսկ զանազան ուսանողների օգնելով, որ ուսում ստանան, կամ իրենց ստացած ուսումը կատարելագործեն:

Մեր նպատակը չէ այստեղ մէկ-մէկ թուել թէ Հայերիս մէջ ինչ ձևերով է յայտնւում բարեգործութիւնը և թէ ինչ և ինչ բարեգործական նուիրաբերութիւններ են եղած: Մենք կամենում ենք միայն մատնացոյց անել այն անտարբերութեան, այն սառնութեան վրայ, որով Հայերիս մէջ վերաբերւում են դէպի ներկայ ծանր ժամը, ընդհանուր ժողովրդական աղէտը:

Մինչդեռ ամենքը, մեր դրացի և մեզ հետ ապրող բոլոր ժողովուրդներն առանձնապէս հոգածում են ներկայ գառնացէս ժամին իրենց չափով մի բանով նպաստած լինելու հասարակ ժողովրդին, մինչդեռ շարժւում ու առանձին հիւանդանոց են պատրաստում խոլերայով հիւանդների համար և մեր դրացի թերթերն ու պարբերականները, որոնց վրայ մենք սովոր ենք նայել իբրև ամէն բանում, ինչպէս և բարեգործութեան մէջ, մեզնից յետ մնացած մի ազգի վրայ,— մենք Հայերս այդ մասին փայլում ենք մեր անզորութեամբ:

Ոչ մի բարեգործութիւն այնքան մեծ չի կարող լինել, որքան ծանր րոպէներում օգնել ժողովրդին, նրա նեղ վիճակը թեթևացնել, միջոցներ տալ նրան քիչ ու շատ առողջապահօրէն ապրելու՝ վարակուելուց զերծ մնալու համար. մանաւանդ թէ այժմեան ժամանակում մէկի գործած այդպիսի մի բարեգործութիւն ուրիշին արած մի լաւութիւն էլ չէ, այլ խիղճէս իր անձնական ապահովութեան համար արած մի գործ: Բայց, ինչպէս երևում է, Հայերս չենք հասկանում այդպիսի բարեգործութիւնը, մենք սովոր ենք բարեգործութիւնն ուրիշ ձևով և նպատակով տեսնել: Եւ դրա հետևանքն է այն, որ դեռ ևս մեր Հարուստ Հայերի մէջ այս մի ամառւայ ընթացքում չգտնուեցաւ մէկը, որ մի աչքի ընկնող նուիրաբերութիւն անէր յօգուտ ժողովրդի առողջութեան:

Ոչ միայն Հարուստ Հայերն են այդպէս անտարբեր մնում ներկայ ժամանակում, այլ և մեր այն հաստատութիւնները, որոնց նպատակն է հենց բարեգործութիւնը. այդ հաստատութիւնները անզգայ քար են դարձած և կենդանութեան նշան չեն ցոյց տալիս:

Ինչ են անում Կովկասի Հայոց Բարեգործ. Ընկերութիւնը և նրա ճիւղերը, Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործ. Ընկերութիւնը, Բագուի Մարդասիրական Ընկերութիւնը. ինչու դրանք նոյն իսկ իրենց գոյութիւնը չեն ցոյց տալիս:

Ինչով բացատրել մեր ընկերութիւնների այս անտարբերութիւնը:

Հարուստ Հայերի անկարեկցութիւնը գուցէ կարելի է և իրաւունք էլ ունինք նրանով բացատրելու, որ անշուշտ նրանք այսպիսի ճգնաժամերում արած նուիրաբերութիւնը կորած բան են համարում, որովհետև նուիրած փողը կը ծախսուի և մի-երկու ամսից յետոյ կը մոռացուի իրենց արած բարի գործն և նրա հետ իրենց անունը, մինչդեռ նրանք ցանկանում են այնպիսի գործ անել, որ երկար տարիներ, նոյն իսկ իրենց նուիրած չնչին գումարով, իրենց անունը օրհնութեամբ յիշատակուի և իրենք բարեգործ համարուեն: Թէ մեր Հարուստները մեծ մասամբ անուան համար են անում իրենց բարեգործութիւնը և ոչ քրիստոնէական մարդասիրութիւնից դրդուած և կամ հասարակութեան ու ազգին օգնելու գիտակցութիւնից, այդ երևում է, բացի նրանց այժմեան անզգածութիւնից, և նրանից, որ միշտ կտակներով մի քանի հազար և մինչև անգամ հարիւր բուբլին բաժանում են մի քանի տեղերի և հաստատութիւնների վրայ, որ ամէն տեղ էլ իրենց անունը յիշուի:

Այդպիսի բարեգործներին մենք պէտք է յիշեցնենք միայն ս. Աւետարանի խօսքը թէ՝ հրապարակների վրայ ողորմութիւնն մի տար, այլ ողորմութիւնն այնպէս տուր որ քո ձախ ձեռը չիմանայ թէ աջն ինչ է գործում:

Բայց ինչ անենք և ինչով բացատրենք մեր բարեգործական և մարդասիրական ընկերութիւնների անշնչութիւնը ներկայ աղէտի ժամանակ:

Այդ ընկերութիւնների վարչութիւնների պատուելի անդամները, որ ընտրութիւնների ժամանակ իբր գլուխ են ջարդում, աշխատելով ընտրել, իրենց համար պատիւ համարելով անգամ ընտրուելը, այժմ հեռու ամարանոցներում հանգիստ նստած են, կամ վայրերում թերևս մինչև անգամ մոռացած են թէ խոլերայ կայ երկրում և պէտք է իրենց ընկերութիւնն էլ օգնի ժողովրդին: Ինչու են մոռանում այդ պատուելիները, որ իրենք պատուի և հասարակութեան մէջ դիրք ձեռք բերելու համար չեն վարչութեան անդամ ընտրուած, այլ բան շինելու համար:

Գուցէ այդ ընկերութիւնների ղեկավարներն իրենց մեռելութիւնը բացատրում են, առարկելով թէ իրենք չեն կարող աչինչ անել առանց ընդհանուր ժողովի, քանի որ նախահաշուի մէջ մտած չեն այդպիսի արտակարգ ծախքեր, որոնց համար առանձին դրամագլուխ չկայ նշանակած, բայց չէ որ խոլերան էլ ժողովրդի համար նախատեսուած չէ եղել և այնպիսի մի արտակարգ աղէտ է, որի համար կարելի է և առանց նախահաշուի ընկերութեան դրամագլխից արտակարգ ծախսեր անել աղէտի առաջն առնելու համար. և կարծում ենք ընկերութեան անդամներից ոչոք էլ ապագայում չի մեղադրիլ թէ ինչու են արած այդ արտակարգ ծախսերը: Գուցէ այդ ընկերութիւնների դրամարկղները դատարկ են և ոչ մի կոպէկ պաշեստի դրամ չկայ, որ չենք կարծում. գուցէ և ուրիշ յարգելի պատճառներ լինին այդ անզգածութեան,— այդ դէպքում այդքէն խնդիրը փոխւում է:

Բայց ինչպէս էլ լինի, մեր ընկերութիւնների պարտքն է, իրենց կենդանութիւնը ցոյց տալ և օգնել ժողովրդին. և եթէ չեն կարող այդ անել, գոնէ նրանց նախագահների պարտքն է փարատել այն կասկածները և թիւր ենթադրութիւնները, որ ընկերութիւնների վերաբերմամբ տարածուած են հասարակութեան մէջ. ինչու մի չնչին և անհեթեթ լրագրական լուրի առթիւ պատրաստ են եղել այդ ընկերութիւնները բացատրութիւն տալու, իսկ այժմ պատասխանելու պարտաւորւել են և չեն լսում լրագրական յորդորներին ու հրաւէրներին. մինչդեռ միւս կողմից հասարակութեան մէջ գնալով տարածուող ու վստահութիւնն աւելանում է մեր ընկերութիւնների վերաբերմամբ, իսկ այդ, կարծում ենք, ընկերութիւններին ձեռնտու չէ:

Երկուսից մէկը, կամ պէտք է մեր ընկերութիւնները վերջնապէս զգաստանան, մի բան անեն. կամ եթէ չեն ուզում, որ տարաձայնները տարածուին և ժողովուրդը սառչի դէպի այդ ընկերութիւնները, պէտք է յայտնեն իրենց անզորութեան բուն պատճառը: Այդ է պահանջում նոյն իսկ ընկերութիւնների շահը:

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԽՈԼԵՐԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ յուլիսի 13-ին Միքայէլեան հիւանդանոցում կային 18 տղամ. և 10 կին. ստացել են 5-րդ քաղաքամասից, Փրեյտենեանի քարվանսարայից — Դաւրաման Յակոբեան. 6-րդ քաղաքամասից, Շէյթան բազարում գտնուած Հաջի-Ալիի տանիքից — Մաշմեդ-Հաջի Խուրուեզգի-օղլի. 7-րդ քաղաքամասից, Վանդարմակի փողոցից, № 10 տնից — Արգլիսա Սարգիս-օղլի. Մարտիրոսեան փողոցից, № 20 տնից — Կարապետեան Յակոբեան. Օզերկիայա փողոցից, Պողոսեանի տնից — Գրիգոր Պանձեանց. 8-րդ քաղ. 2-րդ Գանչարնայա փողոցից Մչելիձէի № 2 տնից — Եփիմ Կոլենկօ. Սալից, Պըլխանօ փողոցից, Սապուզովի № 2 տնից — Իւան Վասիլեով,— ընդամենը 7 հոգի: Հիւանդանոցից դուրս է գնացել 1-ը — Սերգէյ Բալանդուրեան: Յուլիսի 13-ի երեկոյեան հիւանդների թիւն էր 24 տղ. և 10 կ.: Լոյս 14-ի գիշերուայ ընթացքում հիւանդանոց են բերուած 3 տղամարդ. 3-րդ քաղ. Նախկին հեռագրատան մօտից — Կորչով (կասկածելի հիւանդութիւն), 9-րդ քաղ. Գրուզինո-Ալէքսանդրովսկայա փող. № 14 տնից — Գէորգ Կարախանեան, որ տանն էր բժշկւում, և 10-րդ քաղ. Անդրէևսկայա փող. Լէչանեանի տնից — Լուրկին: Խոլերայից մեռել են — Աւճէօն Գրօմով 7-րդ քաղաքամասից բերուած, Իւան Կոլեսնիկով 9-րդ քաղաքամասից բերուած, և Անդրէյ Սաւեա-չուկին: Մնում են 24 տղ. և 10 կ.: Հիւանդանոցից դուրս յուլիսի 13 են հիւանդացել և իւր բնակարանում (ռոստովսկական փող. Ախունդովի տան № 274) էր թողնուած Ալի - Ասկեր Միրզա-Բաբա-օղլի, որ նոյն օրն և եթ մեռաւ. 7-րդ քաղ. Թելաւսկայա փող. № 4 տանը հիւանդացել են Մաշա Պողովեան և 1 տարեկան երեխան՝ Հայկանուշ և թողնուած են տանը. 8-րդ քաղաքամասից հիւանդանոց է ուղարկուած 11 տարեկան երեխայ Ֆեօդոր Երմոլ: Յուլիսի 13-ին զինուորական հիւանդանոցն է տարուած Նավեաժինսկի տաբատոնարանից — Իօսիֆ Ջաբլուցկի 10 տար.:

Անդրկովկ. երկ. հիւանդանոցն է տարուած Գիգաբէյից մի բանւորի կին՝ Աննա Փէտրովսկի 4 տար. Մարիա աղջկայ հետ:

7-րդ քաղաքամասում իւր բնակարանում բժշկւող Սոֆիա Լարայեանցն առողջացել է:

Լագոդեխում հիւանդացել է մի պաշտօնաթող զինուոր, որին բժշկական օգնութիւն է հասցրած:

Թիանէթի գաւառում խոլերայից մեռել է գիւղացու աղջիկ՝ Մարիա Բորզովի (այս օրերս մեռած կնոջ աղջիկը):

Եկատերինենֆելդ գաւառակում (Բորչալուի գաւ.) բացի յուլիսի 9-ին խոլերայից մեռած 1 հոգուց, յուլիսի 10-ին հիւանդացել են 3 կին և 1 տղ., որոնցից 3-ը մեռել են և մնում է 1-ը:

Ֆաստրաշօ գիւղում (Բորչ. գաւ.) յուլիսի 10-ին հիւանդացել են 5 տղ. 3 կ. և 1 աղջիկ. մեռել են 1 տղ., 1 կ. և 1 աղջ.: Հիւանդ մնում են 2 տղ. և 1 կին, որոնք առողջանալու յոյս են տալիս:

Յուլիսի 2-ին Թիֆլիսի նահանգական բանտից Մեխեխի հիւանդանոցը տարուած խոլերայով հիւանդ-Մաշմեդ-Հուսէյին կալանաւորն առողջացել է:

—

ԲԱԳՈՒԻ նահանգապետը հաղորդում է, որ յուլիսի 11-ին հիւանդանոցն են ուղարկուած 10, մեռել են 3, առողջացել են 7, մնում էին 89. հիւանդանոցից դուրս մեռել են 7. Նահանգում հիւանդացել են 128, մեռել են 101, առողջացել են 54. զինուորական հիւանդանոցն են ուղարկուած 2, կան 30. բանտում մեռել է 1, առողջացել է 1, կան 9.

Յուլիսի 12-ին հիւանդանոց են ուղարկուած 8, մեռել են 3, առողջացել են 12, մնում էին 82. հիւանդանոցից դուրս մեռել են 6. Նահանգում հիւանդացել են 188, մեռել են 140, առողջացել են 14, մնում են 94, զի-

նաւորական հիւանդանոցում կան 30. բանտում հիւանդացել է 1, մեռել է 1, առողջացել են 3, մնում են 8.

—

ԳԱՆՁԱԿԻ նահանգապետը հաղորդում է, որ յուլիսի 11-ին Շուշում հիւանդացել են 9, առողջացել են 3, մեռել են 2, մնում էին 2. գաւառում հիւանդացել են 31, առողջացել են 16, մեռել են 13, մնում էին 4.

Գանձակում հիւանդացել են 31, առողջացել են 15, մեռել են 11, մնում էին 15. գաւառում հիւանդացել են 26, առողջացել են 5, մեռել են 29, մնում էին 7.

Նուխում հիւանդացել են 14, առողջացել են 3, մեռել են 8: մնում էին 16. գաւառում հիւանդացել են 2, մեռել է 1, մնում էին 2.

Ջիբրայէլի գաւառում առողջացել է 1, մնում են 2.

Ջիւանշիրի գաւառում հիւանդացել են 24, առողջացել են 5, մեռել են 11, մնում են 19:

Արէշի գաւ. հիւանդացել են 17, առողջացել են 2, մեռել են 5, մնում են 16.

Զանգեզուրի գաւ. հիւանդացել են 37, առողջացել են 12, մեռել են 19, մնում են 10.

Գանձակի նահանգում հիւանդների թիւն է ընդամէնը 116.

—

ԴԱՂՍՏԱՆԻ նահանգապետը հաղորդում է, որ յուլիսի 11-ին Շուրայում մեռել է 1, առողջացել է 1. Պետրովսկում հիւանդացել են 9, մեռել են 5. շրջաններում հիւանդացել են 193, մեռել են 90, առողջացել են 53: Հիւանդ մնում են՝ Պետրովսկում 31, Դերբենդում 2, շրջաններում՝ Քիւրինի 136, Կայթաղ-Թաբասարանի 52, Սամուրի 95, Դարգի 19, Կազիկումուխի 32, Շուրայի 132 և Գունիբի 1.

—

ԵՐԵՒԱՆԻ նահանգապետը հաղորդում է, որ յուլիսի 11-ին Նախիջևանում հիւանդացել են 12, մեռել են 4. գաւառներում մեռել են 3.

—

ՔՈՒԹԱՅԻՍԻ նահանգապետը հաղորդում է, որ յուլիսի 12-ին Բաթումում խոլերայից մեռել է Ռեազանի նահանգի բնակիչ Լոխաշվիլին.

Անցեալները Միքայէլեան հիւանդանոցի գլխաւոր բժիշկ Հոլքգը ուր հարկն է հեռագրել էր, որ խոլերայով հիւանդների համար քաղաքային ժամանակաւոր հիւանդանոցները (բարակները) բացուին, որովհետև Միքայէլեան հիւանդանոցում խոլերայով հիւանդների թիւը որոշուած 30-ից անց է: Այժմ որոշուած է այդ ժամանակաւոր հիւանդանոցները բաց անել միայն այն ժամանակ, երբ Միքայէլեան հիւանդանոցում խոլերայով հիւանդների թիւը 40-ի կը հասնի:

—

Թիֆլիսում տներում բժշկուող խոլերայով հիւանդների թիւը հետզհետէ շատանում է շնորհիւ այն անհեթեթ լուրերի, որոնք քաղաքումս տարածուած են հիւանդանոցների բժշկութեան վերաբերմամբ: Տներում հիւանդները, ինչպէս մեզ հաղորդում են, շատ անգամ յարմարութիւն չեն ունենում թէ բնակարանի, թէ խնամողների և թէ ընդհանրապէս դեղերի և այլ բժշկական միջոցների վերաբերմամբ, այնպէս որ գործ դրած միջոցներն էլ ոչինչ չեն օգնում: Մինչդեռ տներում բժշկուողներն իրենց կողմից վարակում են իրենց ստնեցիններին և հարևաններին և պատճառ են դառնում խոլերայի տարածմանը: Եւ կարծում ենք, եթէ վերջերս Թիֆլիսում խոլերան քիչ ու շատ սաստկանում է, դրա գլխաւոր հանգամանքներից մէկն էլ տներում եղած բժշկութիւնն է:

—

Պաշտօնական տեղեկութիւններից երևում է, որ խոլերայի յայտնուելու օրից մինչև յուլիսի 14-ը Թիֆլիսում խոլերայով հիւանդ եղել են ընդամէնը 230 հոգի, այդ թւում հաշուած թէ եկւորներին, թէ հիւանդանոցներն ուղարկուածներին և թէ տներում բժշկուողներին:

—

Թիֆլիսի քաղաքագլխի կարգադրութեամբ խոլերայով հիւանդների համար որոշուած ամէն մի առողջարանական կառքի վրայ նշանակուած են առանձին առողջապահներ, որոնք պէտք է այդ կառքերի մօտ լինեն միշտ և հարկ եղած միջոցին անմիջապէս խոլերայով հիւանդների մօտ գնան:

—

Չնայելով որ արգելուած է Կուրից ջուր վերցնել թէ խմելու և թէ բաղնիքներու համար, բայց և այնպէս Կուրի վրայ և մօտիկ գտնուած տների բնակիչները շարունակ Կուրից ջուր են վերցնում: Հասարակ ժողովուրդը մինչև այժմ դեռ այնպէս է հաւատացած, թէ Կուրի ջուրն աւելի առողջարար է, քան թէ քաղաքային ջրանցքի ջուրը, և նա գետի ջուրը գործ է ածում մինչև անգամ առանց եփ տալու, կրկնելով առածը թէ «ջուրը կեղտ չի վերցնիլ»: Շատ անգամ պատահում է, որ երբեմն թէ գետի աւելի մաքուր տեղից ջուր վերցրած լինելու համար, աշխատում են ոչ թէ գետի եզերքից ջուր վերցնել, այլ որքան կարելի է՝ մէջտեղից: Դրա համար, ինչպէս մեզ հաղորդում են, նստում են քաղաքային լաստի (պարոմ) վրայ, գալիս են գետի մէջտեղը և այնտեղից ջուր վերցնում և այսպիսով լաստը ծառայում է գետից ջուր վերցնելու համար իբրև մի միջոց. և լաստի վրայ ծառայողներն առատ կերպով թոյլ են տալիս այդ անելու, շատ անգամ նոյն իսկ գետն անցնողներին սպասել տալով: Հրաւիրում ենք ում անկն է ուշադրութիւնն այս բանի վրայ:

—

Ինչպէս յայտնի է, երկաթուղու գծով Թիֆլիսից Բաթում գնացողներին Բեժաթուբանի և Միխայլովօ կայարաններում դեզինֆեկցիայի են ենթարկում. շատերը, դեզինֆեկցիայից ազատուելու համար, ինչպէս մեզ հաղորդում են, Թիֆլիսից Բաթում գնալու համար անմիջապէս մինչև Բաթում չեն վերցնում տոմսակը, այլ մինչև Գորի կամ ուրիշ կայարան, որտեղ խոլերա չկայ, և այնտեղից նոր տոմսակ են վերցնում մինչև Բաթում և ճանապարհ ընկնում ոչ իբրև Թիֆլիսից, այլ իբրև Գորուց կամ այլ տեղից գնացողներ, որոնց դեզինֆեկցիայի չեն ենթարկում:

—

ԼԱԳՈԴԵԽԻՑ.— Յուլիսի 10-ին մեր շրջակայքում սաստիկ կարկուտ եկաւ, որից վնասուեց մինչև 50 դեսեատին ցանուած ծխախոտ մօտ 150,000 ր. արժողութեամբ. շատ մարդիկ մնացին առանց ապրուստի: Այստեղի շրջակայքում ցանուած է մինչև 150 դեսեատին ծխախոտ:

—

ԹԵԼԱՒԻՑ «Нов. Об.»-ին գրում են, որ Կախեթի հայոց բարեգործական ընկերութեան այնտեղի ճիւղը քաղաքին առաջարկել է խոլերային հիւանդանոցին իր հաշուով 10 մահճակալ տալ:

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.— Բաթումում օրական 2 պուդ ախտահանական դեղեր հայլու թէ փճացնում: Այս օրերս մինչև անգամ մի քանի օր մնացինք առանց կարբոլեան թթուի:

— Յուլիսի 3-ին մի խմբէլ կառապանի 20 կ. համար ատրճանակի մի հարուած ցերեկով քաղաքի մէջ սպանեց, իսկ 5-ին մի խռովարար ատրճանակի երեք հարուածով իւր խանութում գետին տապալեց խանութի տիրոջը, յետոյ ինքն իրեն սպանեց դաշոյնով, Նոյն օրը գիշերուայ ժամի 11-ին հրացանների ճայթիւնները իմաց տուին, որ գողերը մտել են անցած վաղուց Արքամաշուեղի քաղաքային տանը կողոպտելու նպատակով: Աւազակների թիւը 4 է եղել և յուսադէմին չարան էլ բռնուեցան:

—

ԶԱՔԱԹԱԼԻՑ.— Զաքաթալի գաւառում խոլերային դիմադրելու համար խիստ միջոցներ են գործ դնում: Բաքուից, Նուխուց կամ այլ տեղերից այստեղ եկածներին 14 օրեայ կարանտինի են ենթարկում: Արդէն հիւանդանոցի համար բերել են տաել մահճակալներ, անօթներ, դեզինֆեկցիայի համար դեղօրայք և պարագաներ: Քաղաքի պրիստաւ պ. Վլասկին ոչ մի ջանք չէ խնայում քաղաքը կամ նրա շրջակայքը մաքուր պահելու: Զաքաթալան լինելով զինուորական գրութեան մէջ, այստեղ ամէն մի օրէնք շատ խստութեամբ է գործ դրւում: Շնորհիւ խստապահանջ կարգապահութիւնների, քաղաքի օրինակելի մաքրութեան և բարեխառն կլիմայի, յոյս կայ, որ քաղաքը խոլերայից զերծ մնայ կամ թէ հակառակ դէպքում շատ չնչին զոհեր ունենայ:

— Հացաբոյսերը այս տարի խիստ առատ են, նոյնպէս պտուղները ծառերը ծանրաբեռնուած են մեծաքանակ պտուղներով: Շերամապահութիւնը այս տարի բաւականաչափ յաջող է անցել: Տեղական վաճառականները մեծ քանակութեամբ կոկոն են ժողոված: Նուխու մետաքսի քաշելու գործարանները խոլերայի պատճառով դադարեցրած լինելով, կոկոնները դեռ չեն վաճառուած:

— Մելիքեան գաւառի հայոց լեզուի ուսուցիչ Թ. Աստուածատուր քահանայ է ձեռնադրուած քաղաքիս վրայ. իսկ ատաղձագործ ուսուցիչ պ. Գ. Մուրադեանը մի քանի օր առաջ ուղևորուեց ս. Էջմիածին կաթողիկոսութեան ընտրութեան. վերջինիս ուղևորութեան ժամանակ շատ մեծ հանդիսական ցոյցերով ճանապարհ դրին և քաղաքիցս քիչ հեռու գտնուող ճանապարհի վրայ Կաւթէս գիւղում Զաքաթալի հասարակութիւնը և պատուիրեց իրենց բազմաչարչար յարգելի ուսուցչին ճաշ տուեց:

—

ՎԵՐԻՆ-ԴԱՓԱՆԻՑ (Զանգեզուրի գաւառ).— Ընթերցողներին յայտնի աւազակապետ Նարին յունիսի 16-ին իւր վեց ընկերներով եկել է Դավանի Ֆիրզովգան կոչուած սրբատեղում ուխտ արել, որտեղ բանի կերպով ձիերին նայել է տալ, այնտեղից անցել է Կունեց մէջը, Դաշտան գիւղի առաջին իջել, յետոյ գիւղի նախրից մի լաւ կով բռնել մորթել, թէյ, շաքար պահանջել, լաւ քէֆ արել ու այնտեղից վերադառնալով Ֆիրզովգանի սարում թուրք օբաներում մի գիշեր մնացել: Յունիսի 21-ին առաւօտ վաղ գնացել է Չէյվայ բերդը և բոլոր անցնողներին տանելով ձորը, Գեղուայ գետի վրայ, այնտեղ ժողովել: Անցորդներից երեքը մնում են կապանդուած մարդկանց վրայ հսկելով, որ չփախչեն, իսկ երեքը ճանապարհի անցքը կտրում են և շարունակում են անցորդներին յետոյ արգելանոցը հաւաքել: Այդպէս ամբողջ օրը, ինչպէս ասում են, մօտ 300 մարդ են ժողովել այնտեղ: Կէս օրին մօտ երեք ժամ առաջ գալիս է նոյն ճանապարհով նահանգական դատարանի անդամ Մոլոսովը իւր թարգմանչի հետ և գանձարանի ագենտ Ախլևևը. աւազակները իրենց կապանդուածներով զբաղուած լինելով, նրանց չեն տեսնում և նրանք անվնաս անցնում են գնում: Դրանցից յետոյ գալիս է Տաթևի վանահայր Անանիա վարդապետ Համազասպեանը իւր քարտուղարով և ձիաւորներով. հայր սուրբին առաջ փառաւոր իւրայինների հետ ձիերից իջեցնում են, տանելով վերարկուները զրաւում, քէֆները հարցնում: Աւազակապետ Նարին իւր կեանքից գանգատւում է, ասելով, որ ինքը աւազակութեան մէջ մեղաւոր չէ, միւսներն մեղաւոր են, որոնք իրեն կապանդուարել են և հետամուտ են լինում, որ իրեն բռնեն. դրա համար զարթրած աւազակապետութեամբ է պարապում. յետոյ, ինչպէս հայր սուրբն է պատմում, շատ անխաղաղ նրանից 300 րուբլի փող է պահանջում. հայր սուրբը գրպանից հանում է թղթապանակ, որի մէջ 27 ր. է լինում, տալիս է նրան և ասում է, որ միայն այդ է և քչութեան համար ներողութիւն է խնդրում. յետոյ տանում են քարտուղարի մի հատ Բերդանի հրացանը, մի հատ արծաթէ թօսխան և 3 րուբլի փող և այդպէս բոլորից առնում են, ինչ որ արժէքով բաներ են լինում: Դրանից յետոյ գործած այնտեղ են բերում մի անասնաբոյժ, որի հրացանը խլում են: Մասոյանց յիշել, որ ամենից առաջ բռնողի թարգմանին են բռնել և նրան լաւ կոտորելուց յետոյ պատուիրել են բռնելին տանել, որ համարձակուի Նարու ինքը բռնութեան ենթարկել: Նոյն թարգմանի Հաջի-բէկի միջոցով գրել են պրիստաւին, որ չհետևի աւազակներին կապանդուարելու, հետևանքը վատ կլինի և այն պաշտօնեաներին, որոնց նշանակել են ճանապարհների վրայ ճանապարհորդներին պաշտպանելու, սպառնալիքներով, որովհետև նրանք աւազակներին չեն կարող կապանդուարել, միայն ժողովրդի համար աւելորդ նեղութիւն են. իրենք խօսք են տուել նամակով, որ մէջը լաւ կը պաշտպանեն թէ միայն պաշտպանները չլինեն: Բոլորից յետոյ բերել են էլի այնտեղ Մայսոսովի ագենտ թարգմանի ճամբրակը, որի միջի փողը և բոլոր հագուստը առել են, բայց գործերից, որովհետև խնդրել են ժողովրդին այնպէս ենթադրելով, թէ այդ գործերի մէջ գուցէ այնպիսիները կան, որոնց փչացնելը վնաս կարող է լինել ժողովրդին: Կարապետեանների մէջ լինում են շատ թուրք կանայք, բայց կանանցից պատուել են, չեն կողոպտել: Կարապետեաններից որի ձին լաւ է և գեղ՝ իրենց ձիերի հետ փոխել են. հայր սուրբի ձին էլ լաւ է եղել. աւազակի մէկը եկել է, որ առնէր յետ տանէ, բայց այնպէս կապուած լինելով չի կարողացել. հայր սուրբը բարկացել է իւր ծառաների վրայ, թէ ինչու են թողնում, որ աւազակը նեղութիւն քաշէ, թող իրենք շուտով յետ անեն սանձը և ձին տան իրենց. բայց քառ աւազակի խնդիրը լսելով, աւազակապետը հայր սուրբի ձին չէ առնում: Այդպէս բոլորին բաց կարգին կողոպտելուց յետոյ պահել են, մինչև լաւ մթնել է, յետոյ Նարին բոլոր կողոպտուածներին ժողովել է իւր շուրջը կանգնեցնել և սկսել է ճառ կարդալ գլխներին, թէ խելօք կացէք և այլն. վերջացնելիս բոլորից ներողութիւն է խնդրել, որ վատ է վարուել, և ով ձի չէ ունեցել, նրան տեսել է իրենց ձիերի վրայ, գնա անցկացրել և ասել է, որ այդ կինը կռուած մինչև շատ կը տեսնեն: Արքատաւ Աղամալովը և Նախիբեկի իրենց ձիաւորներով հետամուտ են լինում աւազակներին: Յոյս ունինք, որ կը կարանաւորեն:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ, 3 յուլիսի.— Գրելս վերցնելով, ես էլ սկսում եմ սովորական եմ սկսել խոլերայից. էլ ուրիշ չկայ, էլ թղթակից չկայ, որ դրա մասին չխօսէր, չգրէր:

Սարսափահար ժողովուրդը չգիտէ, ուր գնայ, ուր գտնէ այնպիսի մի անկիւն, որտեղ մուտք չգործէր այդ անկոչ հիւրը: Պարսկաստանից փախչում էին Անդրկովկասեան երկրները, այնտեղից—Բաքու և Աստրախան. այստեղ խոլերան սաստկացաւ, փախչողներն իրենց հետ տարածեցին և հիւանդութիւնը, որոնց որ գնացին—վարակեցին. վարակուածները մեռնում են, առողջները փախչում և այսպիսով շուտով ամէն տեղ կը ցրուի այս ախտը: Այդպէս է եղել գրեթէ միշտ: Բայց կան տեղեր, որոնց խոլերան երբէք չի ունեցել. այնպէս որ. Ֆինլանդիան, Պետերբուրգի մի քանի քաղաքներ և այլն: Կան մի քանի քաղաքներ, ուր համեմատաբար շատ քիչ զոհ է տանում այս հիւանդութիւնը. դրանց թւին պատկանում է և Նոր-Նախիջևանը: Մանաւանդ այդ այժմ աչքի է ընկնում, երբ մենք համեմատում ենք այդ քաղաքը Ռոստովի հետ. Տեղացի բժիշկներն ասում են, որ խոլերայի ժամանակ միշտ՝ եթէ Ռոստովում մեռնում էին 50—100 հոգի, Նոր-Նախիջևանում միայն 3—5 հոգի: Այդ այն պատճառով է, որ բնակութիւնը խիտ չէ, համեմատաբար մաքուր է քաղաքը և վերջապէս քաղաքիս մէջ եռուն կեանք չկայ:

Եթէ, օրինակ, մի ճանապարհորդ մի-երկու ժամ մնայ Նախիջևանում, անշուշտ զարմացած կը մնայ տեղական կեանքի մեռելութեան վրայ,—ոչ շարժում, ոչ աղմուկ, ոչ առևտուր. զարմանալի է: Ամենաչնչին, բայց միևնոյն ժամանակ ամենակարևոր բանի համար Նախիջևանցին սովորաբար է գնայ Ռոստով: Վերջին քաղաքի անունը շատ է լսւում թղթակցութիւնների մէջ, այդ պատճառով ինչ է ներկայացնում այդ Ռոստովը. բաւական մեծ քաղաք է—մօտ 100 հազար բնակիչներով: Կարելի չէ ասել, որ ամէն ազգի ներկայացուցիչներ չկան այս քաղաքում՝ ռուսներ, «հօխոլներ», (յոյներ), հրեաներ, հայեր, եւրոպացիք և ամերիկացիք: Հայերը գլխաւորապէս Նոր-Նախիջևանից են և կազմում են հարուստ վաճառականական դասը. մի քանի ամենամեծ ֆիրմաները հայերին են պատկանում: Բայց կան այնտեղ և անդրկովկասցի գաղթական հայեր գլխաւորապէս մրգեղէններով առևտուր անողներ, կան և սրանց մէջ բաւական հարուստներ: Հայերի այս մասը աւելի համակրելի է, նրանք սրբութեամբ պահպանում են իրենց մայրենի լեզուն և հաւատքը և պէտք եղած ժամանակ, կարողութեան չափ, օգնում են իրենց կարօտեալ եղբայրներին: Արդարև թանգ է սրանց համար ամէն մի ազգային գործ, երևում է, օրինակ, նրանից, որ նրանք միշտ ուրախութեամբ յաճախում են հայոց ներկայացումները Նոր-Նախիջևանում. ուրեմն որքան լաւ գործ կլինէր, եթէ այդ ներկայացումների թիւը շատանար: Ռոստովի հայերը այնպէս թէ այնպէս հարկաւոր է համարել Նախիջևանցի հայեր, որովհետև Ռոստովի հասարակական գործերի վրայ նրանք ոչ մի ազդեցութիւն չունին ինչպէս և, բայց վաճառականութեան ասպարէզից, ուրիշ գործերում ոչ մի ձայն չունին այն պատճառով, որ և թուով շատ քիչ են և, միւս կողմից, քանի գնում—կորցնում են իրենց հայութիւնը: Օրինակ, Ռոստովի ամառանոցում սովորում են լապտերներ՝ ռու-

ռուսերէն, փրանսերէն, գերմաներէն, յունարէն, և մի լաւակը՝ հրէաների օրինակ,—բայց չէ ստացւում հայերէն ոչ մի թերթ, մինչդեռ ակումբն ունի 20—30 հազ. անդամ։

Ինչ կասի առել, որ Նախիջևանի ակումբը ընդհանրապէս ստանում է Կովկասում լոյս տեսնող բոլոր պարբերական հրատարակութիւնները։

Ի դէպ, մի քանի խօսք մեր մատենադարանի մասին։ Դա քաղաքային մատենադարան է, քաղաքիս բոլոր բնակիչների համար. այնտեղ մօտ 900 ռուսերէն և 374 հայերէն գիրք կայ։ Ես արդէն մէկ անգամ գրել էի, որ մատենադարանի հսկողութիւնը հանձնուած է այնպիսի մի անձի ձեռ, որ ի մօտոյ ծանօթ լինելը գրականութեան և ոչ թէ, ինչպէս ասում է ա-ռածը, «գիտակի ծանօթութիւն» ունենալ։ Քաղաքը ամեն տարի որոշ գումար է յատկացնում նոր (մօտ 200) գիրք գնելու։ Նախ այդ գումարով հարկաւոր է գնել թէ հայերէն և թէ ռուսերէն գրքեր, մինչդեռ այս տարի ոչ մի հայերէն գիրք չէ գնուել. այդ արդէն ցոյց է տալիս թէ ինչ անտակ հոգս է տանում մատենադարանի պ. հսկողը (չգիտեմ նրա պաշտօնը ինչպէս է կոչւում)։ Նա գնել է բաւական ռուսերէն գրքեր, բայց էլի կրկնում եմ՝ ընտրողութիւնը գոհացուցիչ չէ. գնուած են անպէտք գրքեր, չեն գնուած նոր հրատարակուած և պիտանի գրքեր։ Դառնանք հայերէն գրքերին։ 374 գրքերից կարելի է առել քառորդը անպէտք են և երբէք չեն կարդացւում. դրանք գլխաւորապէս Վիեննայի հրատարակութիւններ են։ Հայերէն գրքերի ցուցակը դեռ չի տպուած (այս քանի տարի է), ցուցակի մէջ չկան մի քանի գրքերի անունները, չնայելով որ նրանք կան մատենադարանում։ Միւս կողմից՝ մատենադարանը չունի շատ և շատ պիտանի գրքեր, մանաւանդ նոր հրատարակութիւններ։ Այսպիսով, մատենադարանի հայկական մասը, ինչպէս տեսնում է ընթերցողը, անխնամ է թողնուած։ Եթէ Ն. Նախիջևանում առհասարակ լուսաւոր կողմերին, ան չուշա նրանք արդէն ուշադրութիւն դարձրած կլինէին այս կէտի վրայ, որի մասին խօսել ենք ես և ուրիշները։

Գործին գլուխ կանգնողները իրենց անտարբերութիւնը դէպի մատենադարանի հայկական մասը բացատրում են նրանով, որ հայերէն գրքերը շատ քիչ են կարդացւում։ Անշուշտ այդ պատճառը կարող չէ նրանց արդարացնել. հենց այդ սակաւաթիւ ընթերցողների համար էլ լինի—նոր գրքեր ձեռք բերել անհրաժեշտ է։ Իրաւ է, այժմ շատ քիչ են կարդում հայերէն։ Օրինակ՝ մատենադարանապետ ասում է, որ ամենաշատը շաբաթը 2 հայերէն գիրք են միայն պահանջում. մատենադարանի մատեանից ես տեսայ, որ հայերէն գրքեր կարդացողներն են՝ գլխաւորապէս աշակերտները, ուսուցիչները, ուսուցչուհիները, քահանաները և մի երկու օրիորդներ (Կոկոյեան ուսումնարանում ուսած)։ Անշուշտ ցաւալի է այս երևոյթը։ Բանասէրները, որ 30 տարի առաջ առել էր այս խօսքերը, կատ է այժմ.

Իմա՛ս սանէ՛ք ...
...

Մինաս.

ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ գաւառ, 5 յուլիսի.— Խոլերան համարեա միաժամանակ Բաքուի հետ հասաւ Զանգեզուրի գաւառը, միայն այն տարբերութեամբ, որ մեզնում յայտնուած խոլերան թեթև տեսակից է։ Բաքուում պաշտօնապէս յայտնուեցաւ յունիսի 6-ին, իսկ երկու օր յետոյ, այն է նոյն ամսի 8-ին խոլերան երևեցաւ Զանգեզուրի մի քանի գիւղերում։ Համաճարակի այսպիսի շուտ տարածուելու պատճառը մեզնում գիւրին հասկանալի կը լինի, եթէ ի նկատի ունենանք մարդկանց այն մեծ հոսանքը, որ ամեն տարի Բաքուից դէպի Զանգեզուր՝ խոլերայի աշխարհը ձգւում է և որը շարունակւում է և այսօր։ 8—10 տարի կորած-մոլորած պանդուխտ Զանգեզուրցին այժմ, խոլերայի շնորհիւ, երկար պարծրած դէպի հայրենիք, բոլոր ուժով շտապում է իր հարազատների մօտ, բերելով իւր հետ նրանց համար մի մեծ պարգև՝ իր գրպաններով խոլերայի բացիլներ...

Այժմ Զանգեզուրի ամեն մի գիւղում տարածուած է խոլերան։ Աւելորդ է յիշատակել այստեղ մի քանի գիւղերում, այն է՝ Բարաղունիքում, Խնձորեսկում, Գորիսում և Շինուհայրում մի քանի մահացու դէպքեր եղան. վերջինում մահացու դէպքերի թիւը շատ է, հասնում է 15-ի։ Թէպէտ, ինչպէս վերև յիշեցի, այստեղ խոլերան թեթև տեսակից է, բայց, ընդհանուրի կարծիքով, քանի գնայ կը սաստկանայ, որովհետև գեռ առաջներս ունենք ամառուայ խիստ շոգերը և, որ գլխաւորն է, Զանգեզուրի գաւառն ամբողջապէս թաղուած է անմաքրութեան մէջ։ Ժողովուրդն ապրում է խիստ հակաառողջական պայմանների մէջ. Նա գիտակցութիւնից և ինքնաճանաչութիւնից հեռու է եղել, է և այժմ, մինչև անմաքրասէր է եղել և այսօր էլ նոյնն է։ Մարդ անձամբ պէտք է տեսնի գիւղ գիւղ և իր աչքերով տեսնէ ու համոզուի, թէ ինչ յոռութեան մէջ են Զանգեզուրի գիւղերը։ Գիւղերի տեղը ու դանդաղ տեսակ անմաքրութեան կողմերը երևակայեցէք Լեմքեան մի քանի աշխարհներ, որոնք որ օրի վրայ աւելանում են և ոչ թէ պակասում։ Եւ ինչ հարկ կայ պակասելու, քանի որ խոլերան «մարդկանց մեղքերի համար Աստուածանից ուղարկուած մի պատիժ է»։ Առողջապահական կարգ ու վերահսկողութիւնը դեռ գոյութիւն չունին մեր գաւառում, բժշկութիւն շատ հեռաւոր է, խոլերան հեռանալուց յետոյ գոյութիւն ունենան։ Զանգեզուրի այս աշխարհին գաւառն ունի մի գիւղական և մի գաւառական բժիշկ մի քանի ֆելդշերներով։ Արդեօք դրանք ինչ կարող են անել ներկայ համաճարակի դէմ, այն էլ մի այնպիսի գաւառում, որտեղ գիւղերը մէկ մէկուց հեռու են գտնւում։

Քաղաքների պէս Գորիսումն էլ շինեցին հիւանդանոց փոքրիկ սակ, սակայն մինչև օրս ոչ մի հիւանդ չէ եղած այդ ժամանակաւոր հիւանդանոցում։ Եւ չի էլ լինի, եթէ ի նկատի ունենանք, որ գիւղացիներն այն անմիտ կարծիքին են՝ իբր թէ խոլերայով հիւանդացածին հիւանդանոցում բժիշկները դեղ են տալիս սպանում։

Բ.

ՆԱՄԱԿ ԱՒՍՏՐԻԱՅԻՑ *)

ՎԻԵՆՆԱ, 26 յունիսի / 8 յուլիսի.— Աւստրիական լեհաց սկսում է լեհական մասը։

Polnische Kunst Musik und Drama լեհական գեղարուեստական արտադրութիւնները ոչ պակաս զարգացած են։ Բազմաթիւ ապարդիւնք պիեսներ, ամեն Ճիւղերի մասին, ձեռագիրներ երգերի և յուռութքային նոտաներ հեղինակների, անցեալ ժամանակների իշխանների, արքաների մեծադիր, երգերի, չքեղ նկարներ։ Զարդանկներ փայտից, ոսկուց, փղոսկրից շինուած։ Յիշատակը (անթուանի տեսակ) ինչպէս երևում է մեծ յարգի են եղած հնում։ Մի գաւ սրանից առ չնչ ... ցեղ ... նոր քանդակներ ունին։

Ֆրիդրիխ Շուբերտի երգերի նկարը կոյ և այսուհետ։ Կան Ադամ Միցկեւիչի (1798—1855) և այլ նշանաւոր անձերի մեծադիր նկարները։ Լեհական բաժնով վերջացնելով արդէն վերջանում է Rotunde-ի մէջ գետեղուած գեղարուեստական բաժնյմազան արտադրութիւնների համառօտ նկարագրութիւնը։

Այժմ պետք դառն մասը նկարագրել, որ նոյնպէս կազմում է ցուցահանդէսի մի ճիւղը։

Միչդրից մտնելով ցուցահանդէսի, այդտեղ տեսած, հրապարակը, ձախ կողմը մի թէև փոքրիկ, բայց գեղեցիկ շինութեան մէջ Վիեննայի յայտնի Gosef Eberle և ընկ. ֆիրման է տեղաւորած։ Ծախում է հաշմելոր երաժշտական աշխատութիւնները,—պիեսներ, օպերաներ, նոտաներ ամեն լեզուով։ Մի սենեակում ներկայ կայ ... Ֆրանց Իոզէֆի երգերի նկարը այդ կողմը կախ են տուած Ֆրանց Լիստի, Մոցարտի և Վագների և ձախ կողմը՝ Բեթհովէնի, Շուբերտի և Գլիւկի նկարները։ Մատուցահաշտ օրինակները խնդրում, պատրաստ են, որ այցելուն մի բան գնէ։

Զգաստ Rotunde-ին, աջ կողմը տեղաւորած է հին Վիեննան։ Այստեղ թէ և տանձնատեխ 10 կրկեսներ մօտոք են նշանակել, բայց այցելուներ շատ են լինում։

3—4 հարիւր տարի սրանից առաջ Վիեննան ունեցել է փոքրիկ տներ, այնպէս մինիմոնց մօտ, կարծես մէկը միւսի մէջ բուսած։ Տները 3 յարկանի են, սրածայր կտուրներով, ծածկուած։ Լուսամուտները շատ փոքր են. Հետաքրքիր է տեսնել կտրատուած և կպցուած ապակիներով երեք-յարկանի տները, ներքև կիզասանենեակ ... Տներից մի քանիսի վրայ կան թէքական մինարէթների տեսակները, կոյր, բարձր սրածայր վերջացող ... Գմբէթաւոր տան ծայրին մի 5 վերշոկ քառակուսի մի ծովնեամբ լուսամուտ է բացած։ Հասարակութիւնը մեծ հետաքրքրութեամբ գնում է իր պապերի հին բնակարանների մօդելները։ Ներքև փողոցների լուսամուտներում կան հին եկեղեցական դանգակներ։ Այս բաժնին թէև հին Վիեննա անունն են տուել, բայց այստեղ լիքը խանութներ են նոր տեսակներով։ Այդ խանութներից մէկում կայ արևելեան խանութի նման մէկը, կեղտոտ, որտեղ մէջը մատում ծախում են ալիւր, չորացրած մրգեր, ընկոյզ, իսկ դրսում տախտակների մէջ գաւ, շաքար և այլ իրեր։ Այդ խանութի նմանն այսօր Կովկասի երբ քաղաք ունի, բայց Վիեննան արդէն վաղուց է գրան արժանի գտել։ Արևելեան ձաշակով մի խանութ գործել են զարդարել, բայց նմանութիւն չկայ բոլորովին։

Հին քաղաքից դուրս մի առանձին փոքրիկ պաւիլիոնում գրուած է ֆրանսիական մի ֆիրմայից մէկ հատ բոլորին նոր պիանոն։ Համեմատի ֆրանսիական պիանոն այս նոր տեսակով աշխատել է, որ չթողնէ ... րել է նրանց գործը. օրինակ ինչ պիես, ինչ բան ես որ ցանկանում ես, նոտը կարող ես գնել իւր համար յարմարեցրած տեղը ու սկսել մի պարանով խաղալ սակեղծները բարձրանալով և ցածրանալով ռտքով գեղեցիկ կերպով անում է և դու հանգիստ կարող ես գնալ քո գործը թողնելով, որ միայն ընդօրինակ ես։

Մոռացայ յիշել, որ Rotunde-ից 50 քայլ հեռու գտնւում է թատրոնական գեղեցիկ քարաշէն շինութիւնը, որտեղ ներկայացումներ են տրւում արդէն։

Արդէն արդի վերջացրած համարից իմ խոստ համառօտ նկարագրութիւնս գեղարուեստական ցուցահանդէսի մասին։

Այժմ մի քանի ընդհանուր տեսութիւններ աւելորդ չէր լինիլ աւելացնել։

Մանրամասն գնահատել երկրեր վրայ գտնուող բոլոր նշանաւոր և անհրաժեշտ երաժշտական գործիքների միտումնականները, օրինակ՝ մեր առաջ կամ թէ համեմատելով խաղալու կամ անգլիականի հետ, կը տեսնէ, որ դրանք միևնոյնն են՝ չնչին տարբերութեամբ։ Միայն, ի հարկէ, ժամանակի ընթացքում խաղալին կամ անգլիացին կերպարանափոխել է, կատարելագործել է արտաքին մասը, իսկ ներքինի վրայ նոր բաներ աւելացրել, միայն հինը առաջնորդ ունենալով։ Այսպիսով մարդ գալիս է այն կարծիքին, որ նախկին մարդիկ, չնչին բացառութեամբ, միմեանց կեանք են վարել եղել, միմեանց ուսանութիւն և ախորժանքն են արտայայտելու եղել։

Ցուցահանդէսին մի քանի պետութիւններ, կարծես քաղաքական նպատակով են մասնակցել։ Այդ թւում նկատելի են մանաւանդ երկու պետութիւններ՝ Գերմանիան և Ռուսիան, որոնք միմեանց սպառաքութիւն են թողնում. թւում է թէ այս ցուցահանդէսը մի մեծ մրցման ասպարէզ է դրանց համար։ Այդ պատճառով այդ երկու պետութիւնների ցուցահանդէսում ի ցոյց դրած իրերից կարելի էր բաւական բաներ դուրս ձգել, առանց մի չնչին վնաս հասցնելու ներքինին։ Նախկին նամակս մէջ յիշած էի, որ կան պետութիւններ, որոնք աշխատել են պատշաճին, տեսողութեան վրայ ազդել. խօսքս վերաբերում էր Գերմանիային և Ռուսիային։ Ֆրանսիական կառավարութեան մասնակցութիւնը, կարծես, թղթական առանց հետևանք՝ մի բան լինի. «Քայլ խաղթը խոչ ոքրին»։ Ուրիշ կերպ անկարելի է մտածել, որ Ֆրանսիան այսպէս չնչին մասնակցութիւն է ցոյց տալիս։

Թէ այսպէս և թէ այնպէս, առաջնական մարդաքաղաքի այս մեծ հանդէսը բովանդակութեամբ, բազմազան տեսակէտից կատարեալ աջողութիւն ունի։ Գիծամարդարար մասերի կողմից միանգամայն անաջող է, այնպէս, որ դժուար թէ տուած յոյսերը իրականանան՝ վնասը մեծ պիտի լինի։ Այցելուների թիւն հենց սկզբից քիչ էր։ Շատերն ենթադրում էին, որ դեռ շատ է, շատ ուշ իրեր պատրաստ չեն և այդ պատճառով այցելուներ քիչ են, բայց այժմ արդէն բացման օրից երկու բոլորակ ամիսներ են անցել, բոլոր բաժինները վերջացրած են, իսկ այցելուների թիւը օրէցօր պակասում է։

Սար. Թագ.

*) Տես «Նոր-Դար» № 117.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Լուրեր են պտտում, թէ գերմանական կանցլեր Կապրիվիի և իշխան Բիսմարկի միջև տեղի ունեցող պայքարի մէջ մեծ դեր է խաղում գեներալ Վալդերզէն, որ աշխատում է այնպէս անել, որ գրաֆ Կապրիվին հեռանայ իր պաշտօնից և նրա տեղն ինքը բռնի։

—Անգլիական պարլամենտական ներկայ ընտրութիւնների հետևանքների վրայ հիմնուած՝ յաղթանակը Գլադստոնի կողմն է համարւում։ «Figaro»-ն աշխատում է գուշակել անգլիական արտաքին քաղաքականութեան ապագան։ Նա ասում է. «Գլադստոնի և լորդ Սալիսբերիի քաղաքականութիւնների միջև կարող չէ մեծ տարբերութիւն լինել, բայց այնուամենայնիւ տարբերութիւն կը լինի։ Պահպանողական կառավարութեան ժամանակ յառաջնադիմութեան դէպի Անգլիան պաշտպանութեանէրի կողմը կը լինէր։ Արմատական կառավարութեան ժամանակ նա չի դուրս գայ չեզոք դրութիւնից։ Ուրիշ խօսքերով, Սալիսբերիի կառավարութիւնը Ֆրանսիայի թշնամիների կողմը կը լինէր, եթէ Ֆրանսիան պատերազմ յայտնէր Գերմանիային, մինչդեռ Գլադստոնի կառավարութիւնը առանձնացած կը մնար ու կողմից էլ որ լինէր յարձակուողը։ Այսպիսով իշխանութիւնը նոր կառավարութեան ձեռքն անցնելը, անշուշտ, օգտակար է Ֆրանսիայի համար, որովհետև լորդ Սալիսբերին կարող էր նրան վնասել և այն դէպքում, եթէ յարձակուողը Գերմանիայի կողմից լինէր։ Ինչ հետևանք էլ որ ունենար եւրոպական այդպիսի պատերազմը, Անգլիան երբէք Ֆրանսիայի հետ չի լինի։ Բայց եթէ իշխանութիւնն անցնի արմատական կուսակցութեան ձեռքը, գոնէ Ֆրանսիացիք կարող են համոզուած լինել, որ Անգլիան չի դուրս գայ իրենց դէմ»։

—Ռումինիայի կառավարութիւնը աւստրիական մի զինագործարանում 100 հազար Մանլիխերի հրացան է պատուէր տուել, որոնք 4 ամսուայ ընթացքում պատրաստ պիտի լինին։ Միևնոյն ժամանակ Վիեննայում 52 միլիոն փամփուշտ է պատուէր տուած։

—Հաղորդում են, երևում է, որ իտալական արքունի գանձարանը ներկայումս 500 միլիոն լիր պարտք ունի։ Պետական այդ աճող պարտքը մեծ հոգացողութեան առարկայ է մանաւանդ, որ ոսկի ամենևին չկայ, իսկ արծաթ փողը հետզհետէ պակասում է։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

«ՆՈՐ-ԴԱՐ»-Ի ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 յուլիսի.—Ռուսաստանի շրջանները են ուղարկուած պատրաստի խորաներ խոլերայով հիւանդացողների մասին պաշտօնական տեղեկութիւններ միջոցների մասին։

Կ. Պոլսից Պետերբուրգ հասաւ դեսպան Նելիդովը։

Յունիսի 28-ին Գորիսում, Աւլադի շրջանի, գիւղերի մէջ, նոյնպէս և Աւչի և Թէջուլաքեայի կարանտիններում և Աստրախանի նահանգի Սամլենկա գիւղում խոլերա է յայտնուել։

Նորից մեռել են Կովկասում 455, Դոնի շրջանում 226, Սարատովի նահ. 177, Աստրախանի նահ. 140, Սամարայի նահ. 105, Սիմբիրսկում 12, Կազանի նահ. և Նիժնի-Նովգորոդում 9—9 հոգի Վորոնեժում և Աերգաչի գաւառում 1—1 հոգի։

Սարատովեան նամակների ասքթիւ Նիժնի-Նովգորոդի նահանգապետը յայտարարում է. «Եթէ որևէ մէկին աջողուի կարգը խանգարել, ես իմ կարգադրութեամբ յանձնուած զինուորական ուժով կը վերականգնեմ այդ կարգը. խռովարարներին ես տեղն ու տեղը կը կախեմ, իսկ անկարգութիւնների մասնակցողները ամենքի աչքի առաջ խիստ կը պատժուեն»։

ՓԱՐԻԶ.—Հաստատում են, որ Տուլոնում խոլերա nostras-ից հիւանդացել են 42 և մեռել են 20 հոգի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱՆ

14 յուլիսի.

Լոնդոն 100 90,60 90,90.

Բեռլին 48,97½ 48,00 48,95

Դարեր 39,67¼, 39,62½, 39,65.
Պայմանական 7 ր. 96 կ. գն. 6 ր. 98 կ. ծ.
Սակավ կուպոն 159¾ — 160 կ. ծախ.
Արծաթ . . . 1.08 — 1.10 կ. ծախ.
Բանկային գին . . 4 ր. մինչև 5½ % ծախ.
Պետական բանկի 5% տոմս.
1-ին շրջանի . . . . 103¼ կ. առվ.
2-րդ . . . . . . 103 12 կ. առվ.
6-րդ . . . . 161¾ ր. — կ. գն.
100 և 1000ր. արժեքների փոխառության 5% տոմսեր.
1-ին շրջանի . . . .
2-րդ . . . . 102,72 ր. — կ. առվ.
3-րդ . . . . 104,37 ր. կ. գն.
Առաջին 5% ներքին փոխառության տոմսեր
1-ին շրջանի . . . . 235¼ ր. — կ. առվ.
2-րդ . . . . . . 223¼ ր. — կ. առվ.
Երրորդ փոխ. Ազն. հող.
բանկի . . . . 102,37 ր. կ. գն.
5½% բենտեր . . . . կ. գն.
Թիֆ. քաղ. վարկի ընկեր.
օբլիգ. . . . . կ. առվ.
Բորսայի տրամադրությունը անորոշ է.

Պատասխանատու խմբ. Մ. ԱԲԵՂԵԱՆ
Հրատարակիչ՝ Ա. ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Անդրկովկասեան երկաթուղի

Թիֆլիսից Բաթ. գն. պոստ. 6 ժ. 50 ր. եր.
» » առ.-մարդ.—9 ժ. 30 ր. առ.
Բաթումից Թիֆ. հաս. պ. 9 ժ. 52 ր. եր.
» առ.-մարդ.—12 ժ. 25 ր. ցեր.
Թիֆլիսից Բագու գն. 1 ժ. 20 ր. ցեր.
Բագուից Թիֆլիս հաս. 5 ժ. 50 ր. եր.
Թիֆլիսից Գանձ. գն. 9 ժ. 20 ր. եր.
Գանձակից Թիֆլիս հաս. 7 ժ. 30 ր. առ.

Ռուսաց շոգենաւային ընկերութիւն. Երթեւեկութիւն Բաթումի, Օդեսայի և Կ. Պոլսի միջև.

Բաթումից դուրս է գնում.

Հինգշաբթի օրերը, ցերեկուայ ժամը 4-ին, ուղիղ ընթացքով Նովորոսիսկի վրայով.

Կիրակի օրերը, գիշերուայ ժամը 2-ին շրջանառու ընթացքով Փոթիի վրայով բոլոր նաւահանգիստները.

Երկուշաբթի օրերը, երեկոյեան ժամը 7-ին Կ. Պոլիս.

Բաթում հասնում է.

Երկուշաբթի օրերը, երեկոյեան, Օդեսայից, ուղիղ ընթացքով. Ուրբաթ օրերը, առաւօտեան, Օդեսայից, ուղիղ ընթացքով Կերչի և Նովորոսիսկի վրայով.

Կիրակի օրերը, առաւօտեան, Կ. Պոլսից.

—

Պոստային և ապրանքային-մարդատար շոգենաւերի երթեւեկութիւն Փոթիի, Բաթումի և Օդեսայի միջև.

Փոթի հասնում է.

Պոստային մարդատար շոգենաւը Բաթումից երկուշաբթի օրերը լուսաբացին.

Ապրանքային-մարդատար շոգենաւը Օդեսայից կիրակի օրերը երեկոյեան.

Ապրանքային-մարդատար շոգենաւը Բաթումից հինգշաբթի օրերը լուսաբացին.

Փոթիից դուրս է գնում.

Պոստային-մարդատար շոգենաւը Օդեսա և Խանդարակին գանուած նաւահանգիստները կիրակի օրերը, առաւօտեան ժամը 8-ին.

Պոստային-մարդատար շոգենաւը գործը վերջացնելուց յետոյ երկուշաբթի օրերը Բաթում.

Ապրանքային-մարդատար շոգենաւը Բաթում երեքշաբթի օրերը, առաւօտեան ժամը 10-ին.

Ապրանքային-մարդատար շոգենաւը հինգշաբթի օրերը, առաւօտեան ժամը 8-ին, Օդեսա և Խանդարակին գանուած նաւահանգիստները.

—

Ակերմանեանց նորագոյն գիծ.

Բաթումից դուրս է գնում հինգշաբթի օրերը գիշերուայ ժամը 1-ին.

Բաթում հասնում է երեքշաբթի օրերը, ցերեկուայ ժամը 2-ին.

Ապրանքային մարդատար շոգենաւերի վայ ընդունում են II և III կարգի ուղևորներ և առանց ուսեալի պայմանների.

Գործակալութիւնը գտնւում է Թիֆլիսի ազ. բանկի շինութեան մէջ №№ 117 և 118.

Պոստային և առ-քերբերթևեկութիւն առևտր-վիրական սրահի վրայ.

—

Թիֆլիսից հինգ հոգու տեղ ունեցող կառքն ուղևորւում է առ. ժամը 8-ին. գիշերում է Մլեթի պայմանում, Վլադիկավկազ հասնում է հետևեալ օրը, կէս օրից յետոյ ժամը 7½-ին.

Նոյն հոգու տեղ ունեցող ամենօրեան ուղևորւում է կէս օրից յետոյ ժամը 3-ին առանց գիշերելու հասնում է հետևեալ օրը, կէս օրից յետոյ ժամը 7-ին.

Վլադիկավկազից հինգ հոգու տեղ ունեցող կառքն ուղևորւում է առ. ժամը 8-ին, գիշերում է Մլեթի կայարանում, Թիֆլիս է հասնում հետևեալ օրը կէս օրից յետոյ ժամը 7½-ին.

Վեց հոգուանոց ունեցող ամենօրեան ուղևորւում է կէս օրից յետոյ ժամը 3-ին առանց գիշերելու հասնում է հետևեալ օրը, կէս օրից յետոյ ժամը 7-ին.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մամուլի տակից լոյս տեսան Թիֆլիսի Հայոց հրատարակչական ընկերութեան հետևեալ հրատարակութիւնները.

I.

Ց. Ց. ՊԵՐՈՆԵԱՆ.

1. «Հաշտոր ձեռատետրը», 2. «Պատմ մը Պոլսոյ կեանքէն մէջ» և 3. «Խիղճի դատաստանը» (մի հատորի մէջ ամփոփած), գինն է 1 րուբլի

և

II.

Ժողովրդագրական նիւթեր

Գիրք ա.

ՍԱՍՄԱՑ ԾՌԵՐ

Սասունցի Դաւիթ

Ժողովրդական վէպի երկու վարիանտներ (Ալաշկերտի և Մոկաց բարբառներով)

Գրի առաւ Գարեգին Սրուանձտ.

գինն է 50 կ.

(Խմբ.) 3—3.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՐԱՖՖԻ

ՎԷՊԵՐԸ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ

Հեղինակի երիտասարդ ժամանակուայ պատկերով.

Գինն է 2 ր., ճանապարհածախքով 2 ր. 25 կ.:

Ցանկացողները կարող են դիմել հեղինակի այրին այս հասցէով Тифлисъ, Сергѣевская, № 20 д. Лисицова. Аннѣ Раффи, կամ «Կեդրոնական գրավաճառանոցին»

(Խմբ.) 5—4.

ԿԱՊՍՈՒԼՆԵՐ

ՄԱՏԻԿՕ ԳՐԻՄՈ ԵՒ ԸՆԿ.

Capsles au Matico)

Պարիզի գեղագործների — Թոյլատրուած է Ռուսիայում.

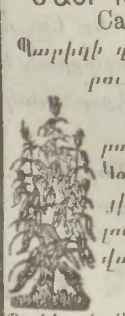

Այս կապսուլները պատրաստուած են Մատիկոյի և Կոպայ Բալզամի խառնուրդից. Նրանք պատած լինելով մաշկով, կուլ են տալիս առանց մի փոքր հոտ կամ համ զգալու.

Վաճառւում են Ռուսիայի դեղատներում.

(M.) 21—21

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ!!!

"ՎԻԿՏՈՐ ՌԵԻԳՆԻ„

պարփումերային գործարանի պատրաստած

Է. ԲՕԴԼՕ ԵՒ ԸՆԿ

Մոսկուայում

ՕՃԱՌ ՕԼԷՕ-ՎԱԶԵԼԻՆ

ՌՈՅԵԱԼ-ԿՈՆԳՕ!!!

Վաճառւում է ամբողջ Ռուսիայի բոլոր դեղատներում.

(250 շ.) 20—4

Ա Զ Դ

ԲԱՐԵՅԻՇԱՏԱԿ ՅՈՎՍԷՓ ԻԶՄԻՐԵԱՆՑԻ կտակին տրամադրութեան համաձայն Սահակ-Մեսրոպեան գրական մրցանակաբաշխութիւնն տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ տարի յունուար տօնի Սրբոց Թարգմանչաց Սահակայ և Մեսրոպայ:

Հետևապէս այն ամեն հեղինակք ու բանասէրք, որ ազգային գրականութեան և պատմութեան վերաբերեալ ձ և է երկասիրութեամբք կը փափաքին մասնակցիլ սոյն մրցանակաբաշխութեան, կը հրաւիրուին մինչև յառաջիկայ տարւոյ յունուարի սկիզբն յուղարկել առ Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հայոց ի Կ. Պոլիս իրենց աշխատութիւնները:

Տպագրեալ երկասիրութիւնք երեք օրինակ պէտք է յուղարկուին, իսկ ձեռագիրք մի օրինակ որք ետ չեն տրուիր:

29 յունիս 1892.

(Խմբ.) 5—1

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

(Թիֆլիս, Նազարեանց փողոց, № 9)

Ցանկացողք ունենալ իրենց առևտրական գործերի համար անցեալ յունիս ամսում ուսման ընթացքն աւարտած ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐ ԵՒ ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐ, թող բարեհաճեն դիմել կուրսերի հիմնողին Ս. Մանուէլեանցին: Աւարտողները ստացել են մասնագիտական առևտրական կրթութիւն, Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի հաստատած ծրագրի համեմատ, և ունեն օրինաւոր ատտեստատներ:

Ընդունելութիւնները սկսւելու են սեպտեմբերի 1-ից: Կուրսերի ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիաբար. Նամակները բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտար քաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, учредителю коммерческихъ курсовъ С. П. Мануэлянцу.

(319) 5—2

«ՆՈՐ-ԴԱՐ»-Ի խմբագրութեան մէջ

Վաճառւում է

ԴԱԼՈՒՍՏ ՇԵՐՄԱԶԱՆԵԱՆՑԻ

ՆԻՒԹԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Վերնագրով գիրքը, որ պարունակում է իր մէջ Պարսկաստանի ԵՐԵՒԵԼԻ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆՆԵՐԻ կենսագրութիւնն ընդ նմին բազմաթիւ տեղեկութիւններ՝ Պարսկաստանի հայոց անցեալ պատմութեան վերաբերեալ, այլ և պարսկական արքունեաց և պալատների և արտաքին պատերազմութիւնների ու կենցաղավարութիւնների նկարագիրը և նրա ներքին գաւառների և ցեղերի մասին կարևոր ծանօթութիւններ:

Այս մեծագին աշխատութիւնը, որ արժանացել է Պալեան Սահակ-Մեսրոպեան առաջին մրցանակին և բաղկացած է 400 մանրատառ տպագրած երեսներից վաճառւում է այժմ 3 րուբլով, թէպէտ հեղինակի կենդանութեան ժամանակ նշանակած էր գինը 5 րուբլի:

X—31.

ԼՈՂԱՐԱՆ ԲԱԴԵՆՈՒՄ ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄՕՏ

Ծծմբային-աղի աղբիւրներ (13 հատ 25—36° Ց.)

Ամբողջ տարին առողջարան բաց է

Անցեալ տարի 19,308 լողացողք կար: Բաղարը գտնւում է գեղեցիկ տեղում: Լողարաններն ամեն յարմարութիւններով և շքեղ: Բաժանմունքներն գտնւում են հանրային ամառանոցի բոլոր յարմարութիւններով ու յարմարութիւնները. Նոր կուրհաուզում կոնցերտի մեծ և շքեղ դահլիճ է շինուած, նմանապէս ընթերցարան, Խաղարան, պետական հեռախօս, ջուրը խմելու համար նոր շինութիւն, ամառային թատրոն և փառաւոր այգի: Բադենն ջուրը խմելու համար գալիս է Վիեննայի ջրանցքներից: Պահանջողներին տեղեկութիւններն ուղարկւում են ձրի:

ՋՐԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

(525, շ. ա.) 10—11.

Արդուզարդի ՕՃԱՌԻ և ՀՕՏԱՒԷՏ ապրանքների

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ՌԻՉԱՐԴ ՎԻԼԴՏԻ Վարշաւայում. արքայ. հաստատութեան առաջարկում է վերլինի օճառ, անգլիական արհեստական օճառ, կոկոսինի օճառ՝ 12 տեսակ հոտով, Սիւ-հը-րը-Ակենա, Տրիտոն, Գելիոտրոպ:

ԹԱՓԱՆՑԻԿ ՕՃԱՌՆԵՐ

Բժշկական օճառներ, գլիցերինի օճառ, դեղնաւոր օճառ, օ-դը-կոլոն Տրիպլ և տեսակ էլէքսիր:

Վաճառւում է գաւառներում՝ շատ դեղատներում և վաճառականների մօտ:

30—7.

ԽՈՍԱԿԱՆ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԼՈՒԾԻՉ ՋՈՒՐ

ՖՐԱՆՑ-ԵՕԶԷՖ

Աղբիւրից: Վաճառւում է Ռուսիայի և արտասահմանի բոլոր դեղատներում և դեղամանային խանութներում:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ ԲՈՒԴԱՊԵՍՏՈՒՄ

(515. շ. հ.) 25—21.

Յարմար է պարերի համար կատարելագործուած

ՀԵՐՈՖՈՆ

10 պիեսով

30 ՐՈՒԲ.

ՐԻՍՏՈՆ-ՕՐԳԱՆ

10 պիեսով 24 ՐՈՒԲ.

Կան մեծ բանակութեամբ պիեսներ

50-ական կոպ.

ՖԵՆԻԿՍ-ՕՐԳԱՆ

մետաղական 10 պիեսով

32 ՐՈՒԲ.

առանձին պիեսները 60-ական կոպ.

ՍԻՐԱՖԻՆ, նոր տրված երեխաների համար 6 պիեսով 5 ՐՈՒԲ.

6-ից աւելի պիեսները 50-ական կոպ.

ՆԵՐՈՒԹԻԿԱ

Մ. ՆԿԿՆ և ՐԻՍՏՈՆ 6 պիեսով 8 ր 6-ից աւելի պիեսները 25-ական կ.

Կան մեծ քանակութեամբ նոր հրատարակած մեխանիկական և ուրիշ երաժշտական գործիքներ և պարագաներ.

ՅՈՒԼԻՈՍ ՀԵՆՐԻԽ ՑԻՄՄԵՐՄԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ ԵՒ ՁԱՅՆԱԳՐԵՐԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԵՊՕ.

ՄՈՍԿՈՒԱ, կուզնեցկի կամուրջ, տուն Զախարինի.

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, Բ. Մորսկայա, № 34 և 40.

Պատկերազարդ գլխ-կուրանտ և ձայնատետրերի ցուցակ — ձրի:

20—14

ԼԷ ՀԱՐԴԻՆ

Ամբողջ աշխարհին յայտնի միակ խոհական

ԱԼԻՔԱՐԻՆԻ ԹԱՆԱՔ ՆԱՄԱԿՆԵՐԻ ԵՒ ՊԱՏՃԷՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ,

որքանի հաստատութիւնների մէջ ճանաչուած է իբրև առաջին տեսակի, թէթև ջնջելի, կատարելապէս սև և գծագծելի.

ԱՄԵՆԱԼԱՒՆ Է

Դպրոցի, վիպագրերի, արձանագրութիւնների և ամեն տեսակ գրութիւնների համար. կարելի է ստանալ Ռուսիայի բոլոր կանցելեարական պարագաների խանութներում:

Ասք. Լեոնհարդի Դրեզդենում հնարած է միակ գործարանատէր:

—Կեդրոնական խանութ—

(506 շ. հ.) 25 13.

ԳՐՈՂ ՄԵՔԵՆԱՅ

ՌԵՄԻՆԳՏՈՆԻ № 5

Ամենանոր բոլոր եղած սիստեմի գրող մեքենաներից. ճանաչուած է ամենալաւն աշխարհիս երեսին: ՀԱՐԻՒՐ ՆԵՐՈՎ են գործ ածւում բոլոր Միացեալ Նահանգների և համաշխարհային ուրիշ հաստատութիւնների մէջ.

Ցուցակներն և կառավարութեան յայտնած կարծիքը ձրի:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ Փ. ԲԼՈՒԿ

Պետերբուրգ, Օդեսա, Մոսկուա, Վարշաւա.

20—15

Дозволено цензурою Тифлисъ 15 го Іюля 1892 г. Տպարան «Կաւկազ» լրագրի Типографія «Кавказъ» Гол. пр., домъ Читахова.